

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

6. Лепісевич П. М., Курляк М. Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. Випуск 1. 2018. С. 277-283

Клименко Аліна Іванівна,
студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Коваленко Ілля Олександрович,
адвокат, викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ШАХРАЙСТВА

Важливим елементом при розслідуванні злочинів пов'язаних з шахрайством є залучення спеціальних знань у вигляді проведення експертиз. Згідно ч. 2 ст. 84 Кримінального процесуального кодексу України одним із процесуальних джерел доказів виступає висновок експерта, що будується на основі проведеної експертизи та спеціальних знань експерта. Під висновком експерта в кримінальному процесуальному законодавстві розуміється докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання поставлені особою, які залучила експерта або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи [1].

Серед усіх злочинів проти власності шахрайство є найскладнішим у доказуванні через окреслений інтелектуальний характер, високий ступінь латентності та організованості, який проявляється у заволодінні чужим майном чи правом на майно шляхом обману чи зловживання довірою [2]. Предметом шахрайства може бути будь-яке майно, як рухоме так і нерухоме, грошові кошти та інше. Проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування шахрайства у будь-якій сфері є неможливим без залучення експертів, які мають відповідні знання в певних галузях науки і техніки та реалізують їх шляхом дослідження матеріальних об'єктів, явищ і процесів, що містять інформації про обставини справи та є доказами [3, с. 131].

Судова експертиза є однією із форм, яка призначається для розслідування злочину пов'язаного з шахрайством. Її основним завданням є дослідження підроблених документів та інших предметів, які шахрай використовує для досягнення своєї мети – заволодіння чужим майном чи правом на майно. За допомогою судової експертизи встановлюється способи підроблення документів, що значно полегшує подальше розслідування та висування слідчим можливих версій.

При розслідуванні злочинів пов'язаних з шахрайством статистика свідчить про доречність використання таких видів експертиз як: почеркознавча та технічно-криміналістична експертизи документів.

Зазвичай слідчий приймає рішення про проведення судової експертизи та призначає її, що складається з таких етапів: вибір експертного закладу або приватного експерта, визначення виду експертизи та предмета дослідження, вибір часу призначення експертизи та об'єктів для проведення експертизи, винесення постанови про призначення експертизи, направлення постанови та необхідних матеріалів до експертної установи. Особа, яка прийняла рішення про проведення експертизи повинна сприяти експерту, а саме: надавати в повному обсязі відповідні речові докази, порівняльні зразки, інші матеріали справи, що містять «біографічні» дані щодо походження і умов зберігання об'єктів, що досліджуються. Для досягнення кращого результату та отримання точних відомостей експерту надаються оригінали документів, якщо таких немає, то на дослідження може бути направлена масштабна фотографія досліджуваного тексту, підпису [4, с. 82].

У методиках проведення почеркознавчих експертиз та доктрині права виділяють такі основні види груп зразків почерку: вільні, умовно-вільні та експериментальні, що у свою чергу впливає на призначений вид експертизи та висновки експерта в цілому. До вільних відносять записи особи, які не стосуються злочину. Наприклад, блокноти, особисте листування. Шахраї зазвичай відмовляються надавати такі зразки, оскільки при їх написанні особа не знала про можливе вчинення злочину та розслідування кримінальної справи, в якій вона буде підозрюваною. Для розслідування такі зразки є більш вагомими через мінімізовану можливість їх викривлення. В сьогоденні умовах досить складно знайти вільні рукописи особи-шахрая, причиною цього є широке застосування електронних документів.

До умовно-довільного виду відносять записи виконані після вчинення злочину та не пов'язані з ним. Наприклад, написане словосполучення особою на протоколі допиту «Мною прочитано. Зауважень не маю».

Експериментальні, тобто записи, що зроблені особою спеціально для розслідування злочину, наприклад, в умовах проведення слідчого експерименту. Специфічним для даного виду зразків є те, що їх не можна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

відібрати примусово. Чинним законодавством не передбачено відповідальності за відмову від дачі зразків підпису чи почерку.

Експерт, який проводить почеркознавчу експертизу повинен співставити матеріали, представлені слідчим або судом як зразки для порівняльного дослідження зі спірним документом: за писемністю і мовою; за часом написання; за змістом і цільовим призначенням; за матеріалом письма; за способом виконання; за умовами виконання документа; за станом особи, яка пише; за темпом письма. Методика почеркознавчих досліджень кількості порівняльного матеріалу не обмежує, але встановлює мінімальний обсяг експериментальних та вільних зразків: буквенний текст надається не менше ніж на 15 аркушах; цифровий текст надається у вигляді записів однозначних і багатозначних чисел із супутніми їм буквеними записами не менше ніж на 15 аркушах; записи «друкованими» буквами – не менше 15 сторінок стандартного формату. Вільні зразки підпису за можливістю слід надавати не менше ніж на 15 документах, експериментальні – не менше 5–8 аркушів, на кожному з яких повинно бути розміщено від 20 до 30 підписів.

Таким чином, у кримінальних провадженнях про шахрайства об'єкти почеркознавчих експертиз можна класифікувати за частотою таким чином: підписи, виконані від імені інших осіб, – 53 %; короткі рукописні записи – 25 %; підписи, виконані від імені вигаданих осіб, – 10 %; рукописні тексти – 7 %; рукописи та підписи, виконані в незвичному стані особи, яка пише, тощо – 5 % [4, с. 96].

При розслідуванні шахрайств техніко-криміналістична експертиза документів включає загальноприйняті дослідження матеріалів документів та дослідження реквізитів документів і вирішує ідентифікаційні та діагностичні задачі.

Техніко-криміналістичного дослідження документів включає: техніко-криміналістичне дослідження бланків документів і матеріалів, використаних при їх виготовленні та заповненні реквізитів; техніко-криміналістичне дослідження документів зі зміненим первісним змістом; техніко-криміналістичне дослідження печаток та штампів, їхніх відбитків; техніко-криміналістичне дослідження документів з метою відновлення змісту; техніко-криміналістичне дослідження текстів, виготовлених з використанням друкарських машинок, сучасних друкувальних приладів і копіювальних апаратів; техніко-криміналістичне дослідження грошей; техніко-криміналістичне дослідження пластикових платіжних засобів [4, с. 97].

Отже, підсумовуючи все вищенаведене можна робити висновок, що при розслідуванні злочинів пов'язаних з шахрайством призначення експертизи відіграє особливу роль, оскільки допомагає дослідити вилучені документи та інші предмети шахрайства на наявність підробки чи

фальсифікації, чим значно полегшує проведення досудове розслідування злочинів пов'язаних з шахрайством та є доказом у кримінальні справи в суді.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс: [Електронний ресурс]: за станом на 17 бер. 2020 р./ Верховна Рада України – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Кримінальне кодекс: [Електронний ресурс]: станом на 20 бер. 2020 р./ Верховна Рада України – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

3. Івасюк Х.С. Використання спеціальних знань під час розслідування шахрайства у сфері страхування майна. *Право*. 2019. № 2(64). С. 130-136.

4. Теорія і практика використання спеціальних знань при розслідуванні шахрайств: монограф. Г. С. Бідняк. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2019. С. 152.

Коптяєва Анастасія Юріївна,
студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Єфімов Микола Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТРАСОЛОГІЯ – КРИМІНАЛЬНЕ ВЧЕННЯ ПРО СЛІДИ

Часто слід являється ключем допомоги органам, які ведуть боротьбу зі злочинністю для встановлення доказів у вирішенні конкретної справи. Слід є дуже важливим при розкритті злочину. На думку авторки, поняття та всі ознаки сліду повинен знати будь-який слідчий, юрист, усі хто працюють з даним питанням, адже слід – це відображення злочинних дій, окремих елементів злочинного акту. Для криміналістики сліди є дуже цінними, тому що вони мають чітку залежність між кримінальним правопорушенням та його відбиттям.

Надалі потрібно розібратися, як історично виникло поняття сліду. Термін «трасологія» походить від французького *tracé* – слід і грецького *logos* – учення і розуміється як учення (наука) про сліди. Вперше в 1936 році його вжив російський учений у галузі кримінально-виконавчого права